

Olympiáda v českém jazyce
50. ročník, 2023/2024
Školní kolo – zadání I. kategorie

přidělené soutěžní číslo	body		
	gramatika	sloh	celkem

Jméno a příjmení:

Škola:

1. V každé z následujících vět či souvětí změňte právě jedno *i/i* na *y/y* tak, aby věta zůstala gramaticky i pravopisně správná (jiné změny neprovádějte). Potom stručně vysvětlete význam zadané a nově vytvořené věty nebo souvětí tak, aby bylo jasné, v čem se liší.

i) *Po usilovném přemýšlení jsem se rozhodla bratrovi knihy už nepůjčovat.*

Upravená věta:

Význam zadané věty:

Význam upravené věty:

ii) *Je velmi milé, že nás fotbalisti z Chrudimi zvou na oslavu.*

Upravené souvětí:

Význam zadaného souvětí:

Význam upraveného souvětí:

iii) *Kněžna pokynula štíhlou paží, hrdě zdvihla hlavu a svižně prošla nejprve sloupovím a pak tanečním sálem.*

Upravené souvětí:

Význam zadaného souvětí:

Význam upraveného souvětí:

2. a) Ze zadané věty vypusťte jedno slovo tak, aby se význam věty nezměnil a věta zároveň zůstala gramaticky správná. Žádné další úpravy neprovádějte.

Husí peří se používá jako náplň do peřin a polštářů.

b) Do zadané věty přidejte jedno slovo (vybírejte jen ze slov, která už ve větě jsou) tak, aby se význam věty nezměnil a věta zároveň zůstala gramaticky správná. Žádné další úpravy neprovádějte.

Husí peří se používá jako náplň do peřin a polštářů.

c) Ze zadané věty vypište dvě slova, která jsou spolu slovtvorně příbuzná.

d) Napište pět dalších slov, která mají stejný kořen se slovy vypsány v bodě c).

e) V každé skupině příbuzných slov existuje jedno, které je první ve slovtvorné řadě, tedy k němuž v současném jazyce nenajdeme slovo, z něhož bylo utvořeno. Napište toto slovo pro skupinu slov z bodu c) a d).

Příklad: Pro slova *lesník, prales, lesní, lesnický, lesíček* je prvním slovem ve slovtvorné řadě slovo *les*.

3. Přečtěte si báseň *Koroptvičky v polích* od Jana Čarka:

*Koroptvičky, povězte mně,
proč jste hnědé jako země?*

*Ach, to už tak musí být,
abychom se mohly skrýt.*

*Když se blíží krok či hlas,
matička zem svolá nás*

*a my se k ní přitisknem
hnědé zrovna jako zem.*

*Tiše, robátka má něžná,
ať vás nikdo nerozezná.*

a) Kdo v textu promlouvá? K číslům označujícím pořadí slok v básni přiřaďte, kdo je v příslušné sloce mluvčím.

1.

2.

3.

4.

5.

b) Jazyk uměleckých textů se často odchyluje od každodenní mluvy. V naší ukázce je ve dvou verších neobvyklý slovosled. Napište tyto verše a uveďte, jak by slova po sobě následovala v běžné řeči.

i)

ii)

c) Jaký důvod měl autor básně v obou případech k užití neobvyklého slovosledu?

d) Ke každému z následujících úryvků z textu přiřpte, který z uměleckých prostředků – přirovnání, metonymie, personifikace – je v něm použit. Vymezení významu těchto pojmů naleznete pod zadáním.

i) *hnědé jako země*

ii) *zem svolá nás*

iv) *blíží se krok či hlas*

Přirovnání – přímé pojmenování vyjadřující podobnost něčeho s něčím jiným.

Metonymie – nepřímé pojmenování založené na vnitřní souvislosti něčeho s něčím jiným.

Personifikace – přenesení vlastností nebo schopností živých bytostí na věci, přírodní jevy nebo abstraktní pojmy.

4. Následující slova rozdělte do tří skupin podle toho, zda se v nich vyslovuje stejný počet hlásek, jako je zapsáno písmen, nebo zda se tyto počty liší.

Poznámka: Jako písmeno chápejte pro účely tohoto úkolu znak, který má na české počítačové klávesnici vlastní klávesu.

běhat, dělník, džem, fialový, fixovat, město, ochránit, pěstovaný, tělo, věda, zachvění

i) skupina slov, v nichž je stejný počet hlásek jako písmen:

ii) skupina slov, v nichž je více hlásek než písmen:

iii) skupina slov, v nichž je méně hlásek než písmen:

5. a) Na každý řádek napište jedno ustálené slovní spojení nebo spřežku, které je možné použít pro vyjádření toho, že *jste něco (ne)udělali, něco (ne)děláte* nebo *něco (ne)budete dělat*

nikdy:

skoro nikdy:

občas:

velmi často nebo *pořád:*

Poznámka: Ke slovu *nikdy* neuvádějte slovní spojení typu *ani náhodou, ani omylem*, protože mají poněkud odlišný význam než zadané slovo.

Příklad toho, jak v češtině vypadá spřežka: *málokde, například*

b) Použijte následující slovní spojení ve větách nebo souvětích tak, aby byl zřejmý jejich význam:

pečený vařený

křížem krážem

letem světem

Olympiáda v českém jazyce
50. ročník, 2023/2024
Školní kolo – zadání slohového úkolu

I. kategorie

Poprvé sám/sama...

Text pro inspiraci:

Byl konec října, slunce ještě příjemně hrálo, ale už docela slabě, jakoby unaveně. Jirka šel za dědou na Prašinu poprvé sám. Nahlas by to nejspíš nikdy nepřiznal, ale trochu se bál.

(Vojtěch Matocha: Prašina)

Napište o tom, jak jste někde poprvé byli nebo jste něco poprvé dělali úplně sami. Můžete se nechat inspirovat výše uvedeným úryvkem, ale není to podmínkou.

Slohový útvar je volný, téma zpracujte formou prózy. Doporučená délka je 200–300 slov.